

Opera lui Platon

Nicolae Sfetcu

13.02.2022

Sfetcu, Nicolae, "Opera lui Platon", Telework (13 februarie 2022), DOI:
10.13140/RG.2.2.16491.41767, URL = <https://www.telework.ro/ro/opera-lui-platon/>

Email: nicolae@sfetcu.com

Acest articol este licențiat sub Creative Commons Attribution-NoDerivatives 4.0 International. Pentru a vedea o copie a acestei licențe, vizitați <http://creativecommons.org/licenses/by-nd/4.0/>.

Întregul corp de lucrări al lui Platon a supraviețuit intact până în zilele noastre, influențând decisiv cultura occidentală (Plato 1997) (Laertius 2018, cart. III). Pentru Platon, dialogul este singurul instrument capabil să evidențieze caracterul de cercetare al filosofiei, elementul cheie al gândirii sale. Cu siguranță cuvântul scris este mai precis și mai aprofundat decât cel oral, dar discursul oral permite un schimb imediat de opinii asupra subiectului în discuție (Plato 1993, 275 c). Protagonistul principal al dialogurilor este Socrate, cu excepția ultimelor dialoguri unde acestuia i se atribuie un rol secundar, dispărând complet cu totul în *Legi* și *Epinomis*.

David D. Cicia (Cicia 1987) consideră că educația dialectică este un instrument al eliberării umane (Freire și Macedo 2000), care trebuie să se bazeze pe cunoașterea exactă a stării umane atât în ignoranță, cât și în iluminare și să utilizeze o metodă precisă adecvată scopului. La o înțelegere a dialecticii se poate ajunge prin „interpretarea funcțională” a lui Platon (Wellman 1970). Conform lui Klein:, o interpretare a oricărui dialog platonice trebuie să pornească de la următoarele premise:

1. Un dialog platonicean nu este un tratat sau textul unei prelegeri, ci este asemănător mimelor, precum cele ale lui Sofron și Xenarh.
2. Seriozitatea unui dialog platonice este pătruns de ludic.
3. Cititorii sunt considerați ca participanți tăcuți la discuții.
4. Niciun dialog platonice nu prezintă gândirea lui Platon cu o claritate completă. (Klein 1977)

Favorinus spunea despre Platon: „Modificați sau ștergeți o expresie din vorbirea lui Platon; oricât de priceput ai face această schimbare, vei altera eleganța.” (Aulu-Gelle 2012)

Clasificări ale lucrărilor

Dialogurile platonice au fost grupate de foarte mulți comentatori în diferite clasificări. După unii, o clasificare ar fi cronologică: primele dialoguri ar fi caracterizate de influența puternică a lui Socrate, cele de maturitate în care ar fi dezvoltat teoria ideilor, și ultima perioadă în care a

simțit nevoia de a-și apere propria concepție de atacurile la adresa filozofiei sale, realizând o profundă autocritică a teoriei ideilor. Școala din Tübingen și Milano ia în considerare stilul evolutiv al dialogurilor platoniciene (Tarrant 1935). Stilul, bazat pe dialogul socratic, evoluează considerabil în timp, de la intervenții scurte și vii care dau vivacitate dezbaterii la intervenții lungi, care dau operei un caracter de tratat mai degrabă decât de dezbateri. (Reale 1972, 347) (Plato 2021, 341, c-d)

Gruparea lucrărilor prin analiza stilometrică (Barrow 2014) este considerată cea mai aproape de realitate, Conform acestei analize primele lucrări sunt în general aporii, cele din perioada de mijloc oferă învățături pozitive afirmate mai clar, iar dialogurile „târzii” sunt caracterizate prin o filozofie dificilă și provocatoare.

Cronologic

Lucrările lui Platon sunt de obicei grupate în perioada timpurie (uneori de către unii în perioada de tranziție), mijlocie și târzie (Plato și Burnet 1911) (Plato et al. 1992, 142c–143b). Această clasificare este criticată de (Plato 1997) pentru incertitudine și lipsa unui acord absolut cu privire la adevărata cronologie (Plato et al. 1992, 142c–143b).

Începând cu anul 395 î.e.n., în primele dialoguri Platon abordează problema culturală reprezentată de figura lui Socrate și rolul sofistilor. Alte aspecte: etice (respingerea răzbunării, favorizarea fericirii umane („eudaimonism”), virtutea este bună prin ea însăși, unitate între virtuți, conformarea cu legile), psihologice (faptele greșite se fac din neștiință, principii morale), religioase (zeii sunt înțelepți și buni, divinația, inspirația divină a artiștilor, poate exista o viață de apoi), metodologice și epistemologice (cunoașterea definițională a termenilor etici, exemple cu valoare etică, cunoscătorii unui anumit subiect nu greșesc în judecățile lor cu privire la acel subiect.

- *Apărarea lui Socrate*: monolog;

- *Criton*: legitimitatea legilor;
- *Ion*: sensul artei umane și al artei divine;
- *Eutifron*: dreptate și evlavie;
- *Carmide*: cumpătare (aporie);
- *Lachete*: virtutea (aporie);
- *Lizida*: prietenie;
- *Primul Alcibiade*: adevărata înțelepciune și buna guvernare;
- *Al doilea Alcibiade*: rugăciunea;
- *Hippias major*: frumusețea;
- *Hippias minor*: identitatea virtuții și științei;
- *Meneseno*: Aspasia;
- *Protagora*: caracterul didactic al virtuții;
- *Gorgias*: arta retorică.

În perioada de mijloc până în 367 î.e.n., Platon abordează condițiile care permit întemeierea științei. Diferențe clare de stil și conținut filozofic față de dialogurile timpurii; discuțiile se extind spre aproape toate domeniile de cercetare cunoscute omenirii. Subiecte abordate: teoria Formelor, nemurirea și reîncarnarea, psihologie morală cu sufletul tripartit, dreptate, critica artelor, dragostea platonice.

- *Clitofon*: atribuire incertă;
- *Meno*: anamneza;
- *Fedon*: nemurirea sufletului;
- *Euditem*: eristica;
- *Simpozion*: iubirea;

- *Republica*: statul ideal;
- *Cratil*: limba;
- *Fedru*: tripartiția sufletului.

Ultimele lucrări au fost scrise la Atena. Subiecte abordate: metodologia filozofică, critica teoriei anterioare a formelor, mitul Atlantidei, crearea Universului, legile pe baza cărora ar trebui organizată societatea; începe să lipsească Socrate din dialoguri.

- *Parmenide*: ipotezele opuse;
- *Sofistul*: sofism;
- *Teetet*: cunoașterea;
- *Politicianul*: politicieni;
- *Timeu*: cosmologie, structura materiei și problema eshatologică;
- *Critias*: o continuare a lui Timeu, neterminat; mitul Atlantidei;
- *Fileb*: adevăratul Bine pentru o viață fericită;
- *Legile*: neterminată, publicată postum de către Filip de Opunte, care a împărțit-o în douăsprezece cărți și a adăugat una finală, *Epinomis* (Laertius 2018, cart. III 37)

Tetralogii

Un sistem obișnuit pentru a face referiri la textele lui Platon este cea a tetralogiilor, atribuit de Diogenes Laërtius lui Thrasyllus, savant și astrolog al curții lui Tiberius. Gramaticianul Thrasyllus, în secolul I, prin evidențierea unei afinități de argumentare (Mondin 2022, vol. 1 p 146), a ordonat lucrările platoniciene în grupuri de patru (tetralogii):

- *Eutifron, Apărarea lui Socrate, Criton, Fedon*
- *Cratil, Teetet, Sofistul, Politicianul*
- *Parmenide, Fileb, Banchetul, Fedru*

- *Primul Alcibiade, Al doilea Alcibiade, Hiparh, Rivalii*
- *Teage, Carmide, Lachete, Lizida*
- *Euditem, Protagora, Gorgias, Meno*
- *Hippias major, Hippias minor, Ion, Meneseno*
- *Clitofon, Republica, Timeu, Critias*
- *Minos, Legi, Epinomis, Scrisori*

Alte lucrări considerate false sunt: Definiții, Despre dreptate, Despre virtute, Demodocus, Sisif, Erissia, Assioco, Alcione, Epigrame.(Platone 2001)

Trilogii

O clasificare diferită și mai veche datează de la Aristofan din Bizanț (secolul al III-lea î.e.n.), care a ordonat lucrările platoniciene în cinci trilogii:

- *Republica, Timeu, Critias*
- *Sofistul, Politicianul, Cratil*
- *Legi, Minos, Epinomis*
- *Teetet, Eutifron, Apărarea lui Socrate*
- *Criton, Fedru, Scrisori*

Dialogurile admit, ca modalități de a dobândi cunoaștere, amintirea, infirmarea și dialectica, și modalități de a expune gândirea prin dialectică, mit și paradigmă.

Grupări lexicale

Specialiștii în statistică lexicală (Brandwood 1976) și istoria ideilor au clasificat dialogurile lui Platon în diverse „grupe”, principalele patru grupe (Simeterre 1945) (Gill 2014, 61) fiind:

1. Primele lucrări (399-390): *Apărarea lui Socrates, Criton, Protagora, Laches*.

2. Perioada de tranziție (390-385): *Meno, Gorgias, Hippias Major, Euditem, Lizida, Meneseno*
3. Perioada de maturitate (385-370): *Banchetul, Cratil, Fedon, Republica, Fedru*
4. Ultima perioadă (370-345): *Parmenide, Teetet, Legile, Fileb, Sofistul, Politicianul, Timeu, Critias.*

Bibliografie

- Aulu-Gelle. 2012. *Les Nuits Attiques. Tome 1 (Éd.1820)*. HACHETTE LIVRE.
- Barrow, Robin. 2014. *Plato*. Bloomsbury Academic.
- Brandwood, Leonard. 1976. *A Word Index to Plato*. W. S. Maney and Son.
- Cicia, David D. 1987. „The practice of freedom : Plato’s dialectic as a practical experiential method of radical transformational moral education.” *Doctoral Dissertations 1896 - February 2014*, ianuarie. https://scholarworks.umass.edu/dissertations_1/4255.
- Freire, Paulo, și Donaldo Macedo. 2000. *Pedagogy of the Oppressed, 30th Anniversary Edition*. Traducere de Myra Bergman Ramos. 30th Anniversary edition. New York: Continuum.
- Gill, C. 2014. „Le Dialogue Platonicien”. *Undefined*. <https://www.semanticscholar.org/paper/Le-dialogue-platonicien-Gill/9b1009262d8c778255014d7e81cee7277ca766fd>.
- Klein, Jacob. 1977. *Plato’s Trilogy: Theaetetus, Sophist, and the Statesman*. University of Chicago Press.
- Laertius, Diogenes. 2018. *Lives of the Eminent Philosophers: By Diogenes Laertius*. Oxford University Press.
- Mondin, Battista. 2022. „Storia della metafisica. Nuova ediz.. Vol. 1: Dalle origini al Neoplatonism”. 2022. <https://www.ibs.it/storia-della-metafisica-nuova-ediz-libro-battista-mondin/e/9788855450263?inventoryId=342524196>.
- Plato. 1993. *Phaedo*. Cambridge University Press.
- . 1997. *Plato: Complete Works*. Ediție de John M. Cooper și D. S. Hutchinson. Indianapolis, Ind: Hackett Publishing Co.
- . 2021. *Epistles - Seventh Letter*. Good Press.
- Plato, și John Burnet. 1911. *Plato’s Phaedo*. Oxford: Clarendon Press.
- Plato, Bernard Williams, M. J. Levett, și Myles Burnyeat. 1992. *Theaetetus*. Hackett Publishing.
- Platone. 2001. *Opere complete. Minosse-Leggi-Epinomide*. Traducere de Cesare Giarratano, Attilio Zadro, și Francesco Adorno. 5° edizione. Roma: Laterza.
- Reale, Giovanni. 1972. *I problemi del pensiero antico: Dalle origini ad Aristotele*. Scienze umane, 5, 5 II. Milano: Celuc.
- Simeterre, Raymond. 1945. „La chronologie des œuvres de Platon”. *Revue des Études Grecques* 58 (274/278): 146–62.
- Tarrant, D. 1935. „Luigi Stefanini: Platone: II. Pp. 538. Padua: ‘Cedam,’ 1935. Paper, L. 50.” *The Classical Review* 49 (5): 204–204. <https://doi.org/10.1017/S0009840X0006889X>.
- Wellman, Robert R. 1970. „Plato on Education: Philosopher and Dramatist? - The Theory of Education in the Republic of Plato, by Richard Lewis Nettleship, with a Foreword by Robert McClintock. New York: Teachers College Press, Classics in Education No. 36,

NICOLAE SFETCU: OPERA LUI PLATON

1968. 144 + Xi Pp. \$4.25. - Preface to Plato, by Eric A. Havelock. New York: Grosset and Dunlap, The Universal Library, 1967. 328 + Xii Pp. \$2.95. - The Platonic Method: An Interpretation of the Dramatic-Philosophic Aspects of the Meno, by Jerome Eckstein. New York: Greenwood Press, 1968. 133 Pp. \$3.75. - Plato: Dramatist of the Life of Reason, by John Herman Randall Jr. New York and London: Columbia University Press, 1970. 274 + Xii Pp. \$7.50.” *History of Education Quarterly* 10 (3): 351–66. <https://doi.org/10.2307/367529>.